

POSTMODERN KAMU YÖNETİMİ ANLAYIŞI: TEORİK BİR ANALİZ

Osman Murat ÇETİN*

Öz

Tarihsel köken itibariyle çok eskilere dayanan modern ve modernleşme olgusu özellikle Batı'da aydınlanma düşünürlerinin çabalarıyla birlikte bir ideolojiye, bir dünya görüşüne dönüşmüş ve klâsik düşüncenin terk edilmesiyle yeni bir dünya düzeni doğmasına yol açmıştır. Yirminci yüzyılın sonlarına doğru geldiğinde ise pek çok alanda ortaya çıkan ve zaman içerisinde hızlanan gelişmeler modernizm üzerinde tartışmaların giderek artmasına sebep olmuş ve modernizm üzerinde yoğunlaşan tartışmalar postmodernizmi ortaya çıkarmıştır. Postmodern anlayışla birlikte kamu yönetimi alanında da büyük değişim ve dönüşümler gerçekleşmiş, bu değişimler modern kamu yönetimi anlayışının terk edilerek yeni bir kamu yönetimi anlayışının, postmodern kamu yönetiminin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Çalışmanın ilk kısmında 'modern' ve 'modernizm' kavramları ile birlikte bu kavramların uzantıları da ele alınmıştır. Konunun ana çalışma alanı olan postmodernizm ve kamu yönetimi ilişkisini doğru değerlendirebilmek açısından modernizm konusunun vuzuha kavuşturulması önem arz etmektedir. Bu sebeple aklı ve bilimi temsil eden, eski ve geleneksel olana karşı bir başkaldırıyı, değişimi simgeleyen modernizmin anlaşılması konuya ilişkin tartışmaları anlamlandırmamızı kolaylaştıracaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde postmodernizmin ne demek olduğu, özellikleri, modernizme ve modern dünyaya itirazları, modernizmden farkı ortaya konulmuş, devamında ise postmodernizm ve kamu yönetimi ilişkisi incelenmiştir. Sonuç bölümünde ise postmodern kamu yönetimi düşüncesi ve geleceğine ilişkin değerlendirmelerde bulunulmuştur. Özü itibariyle bu çalışma ile ortaya koyulmak istenen amaç, modernizm ve postmodernizm tartışmaları çerçevesinde kavramların kamu yönetimi ile ilişkisini ortaya koyarak kuramsal bir tartışmayı okuyucunun ilgisine sunmak ve kamu yönetiminin geleceğine ilişkin değerlendirmelerde bulunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Modernizm, Postmodernizm, Kamu Yönetimi

POSTMODERN APPROACH ON PUBLIC ADMINISTRATION: A THEORETICAL ANALYSIS

Abstract

The modern and modernisation phenomenon, which dates back to ancient times in terms of historical origin, has turned into an ideology, a worldview along with the efforts of the enlightenment thinkers especially in the west and this caused the birth of a new world order with the abandonment of the classical thought.

* Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü, osmanmuratcetin@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8294-5053>

Towards the end of 20th century, the developments that emerged in many areas and accelerated over time caused a gradual increase in the debates on the modernism and the debates focused on the modernism led to the postmodernism. Great changes and transformations took place in the field of public administration with the post-modern understanding and these changes, by abandoning the modernist public administration, paved the way for the formation of a new public administration understanding – postmodern public administration. In the first part of the study, the concepts of “modern” and “modernism” as well as the extensions of these concepts are discussed. In order to correctly evaluate the relationship between the postmodernism and public administration, which is the main field of study, it is important to clarify the issue of modernism. For this reason, understanding modernism, which represents reason and science, and symbolizing change and a revolt against the old and the traditional, will make it easier for us to understand the discussions on the subject. In the second part of the study, the meaning of postmodernism, its features, its objections against modernism and modern world, its difference from modernism are presented and subsequently the relationship between the postmodernism and public administration is examined. In the conclusion part, postmodern public administration thought and its future are evaluated. In essence, the aim of this study is to present a theoretical discussion to the attention of the reader by setting out the concepts of modernism and postmodernism with public administration within the framework of modernism and postmodernism discussions, and to evaluate the future of public administration.

Keywords: *Modernism, Postmodernism, Public Administration*

Giriş

Genellikle yeni olanı nitelemek için kullanılan modern kelimesi sözlük anlamından çok daha fazla, derin ve geniş bir anlama sahiptir. Genel olarak değişim süreci olarak anlaşılan ve bu sürece işaret eden modernleşme kavramı açık ya da örtük olarak aynı zamanda Avrupa uygarlığını, Batılı yaşama tarzını ve dünya görüşünü de içermektedir. Batı dünyasındaki gelişmeler pozitivist düşünce ile birlikte Batılı modern kurumların Batılı olmayan kurumlarda küresel olarak yaygınlaşmasına, Batılı toplumların tecrübelerinin Batılı olmayan toplumlarca uygulanmasına yol açmıştır. Modernleşme çabası içerisinde olan Batılı olmayan toplumlar, modernleşme sürecini yaşarken Batılılaşmakta mı yoksa Batı kültüründen bağımsız modern bir toplum oluşturmakta mı oldukları konusu gündeme gelmiştir (Durgun, 2018:13). Bu açıdan Batılı ve Batılı olmayan toplumlarda sağladığı imkânlar ve taşıdığı riskler açısından çok büyük değişimlere yol açmış olan modernizm, uzun ve yoğun tartışmalara sebep olmuştur. Bu tartışma ülkemizde de yaklaşık 200 yıldan bu yana modernleşme (yenileşme), Batılılaşma (Garplılaşma) ve çağdaşlaşma (asrileşme) gibi kavramlar eşliğinde sanat ve kültürden günlük hayata yeni olandan geleneksel olana, resmi ve özel kurumlardan devlet yönetimine kadar çeşitli alanlarda ve değişik boyutlarda süregelmış, ilerlemenin, gelişmenin ve özgürleşmenin çaresi olarak görülmüş ve bir devlet politikası olarak uygulama alanına sokulmuştur.

Modern ve modernleşme kavramları tarihsel köken itibarıyla çok eskilere dayanan tarihsel bir geçmişe sahip olsa da daha çok aydınlanma düşünürlerinin çabalarıyla açıklanmaktadır. Klâsik düşüncenin insana aradığı mutluluk ve refahı sağlamadaki başarısız ve yetersiz kalması, beşerî aklın nesnel bilim ve evrensel ahlâk temelinde, yeni bir dünya düzeni kurmasına, daha doğrusu dünyanın yeniden şekillenmesine yol açmıştır. Görüleceği gibi modernleşme bir yenilenme düşüncesi olmaktan çıkmış, modernizme yani bir ideolojiye, bir dünya görüşüne dönüşmüştür. Bu yönüyle Batı'da ortaya çıkan modernist dünya görüşü klâsik düşünceyle taban tabana zıt bir değişimi ifade etmektedir. Modernizm kurucu aklın kılavuzluğunda değerler dünyasından uzaklaşmış akılcı bir toplum yaratma arzusundadır. Bu kurucu akıl ile hareket edildiği takdirde, insanlığın arzu ettiği mutluluğa ve özgürlüğe kavuşacağı öngörülmektedir (Touraine, 2010:49).

Yukarıda da bahsedildiği üzere, aydınlanma düşüncesi, bilimsel gelişmeler ve sanayi devrimi modern çağın temel özellikleri olarak kabul edilmektedir (Erdem, 2009:381). Tarihsellik içerisinde modernlik 20. yüzyıla geldiğinde kapitalizmin yarattığı krizlerle karşı karşıya kalmış, çağın yeni soruları ve sorunlarına cevap veremez hâle gelmiştir. İşte bu noktada postmodernizm tartışmaları gündeme gelmiş, modernizm eleştirileri postmodernizmi ortaya çıkarmıştır.

Postmodernizm, modernizm gibi kendinden önceki düşüncenin başarısızlığı savından ortaya çıkmıştır. Kısaca söylemek gerekirse postmodernizm, modernizmden bir kopuşu simgelemektedir. Özellikle Batı'da başlayan ve tüm dünyaya sirayet eden modern düşünceden postmodern düşünceye geçiş bireysel ve toplumsal alanda değişimi de beraberinde getirmiştir. Bu değişimin parametrelerinden kısaca bahsedecek olursak; büyük anlatıların (ideolojiler, akla ve bilime duyulan inanç, vs.) geçersizliği, ulus devletlerin meşrûyetinin tartışılması, çok kültürlülük, gerçekliğin reddi ve yerellik olarak sayabiliriz.

Modern düşünceye göre her şeyin geçici ve anlamsız olduğunu savunarak yeni ve farklı bir paradigma ortaya koyan postmodern düşünce sanat, felsefe ve siyaset gibi alanlarda olduğu gibi kamu yönetimi alanında da bir değişime sebep olmuştur.

Kamu yönetimi, devletlerin en temel problemi olan devlet-toplum ilişkisinde daha iyi bir yönetim, daha kaliteli ve ulaşılabilir hizmet şeklinin nasıl oluşturulabileceği üzerine çalışmalar yapan bir disiplindir. Uzun bir geçmişe sahip bu alan ilk ortaya çıktığı andan günümüze kadar geçen zaman içinde diğer tüm bilim alanları gibi çeşitli değişim ve dönüşümler geçirmiştir.

Bilindiği üzere 21. yüzyılda küreselleşme, bütün dünyada hemen her alanda büyük değişim ve dönüşümlere yol açtığı gibi yeni bir toplumsal sistemin oluşmasına sebep olmuş, bu alanda yaşanan gelişmeler devletleri de değişime ayak uydurmak zorunda bırakmıştır. Yoğun olarak son 30 yıllık dönemde kamu yönetimi alanında tesirini gösteren postmodern düşünce açıklanırken kaçınılmaz bir şekilde düşünsel olarak bağlantılı olan ve

kendisinden öncesini şekillendiren modernizm ile başlamak gerektiği düşünülmektedir.

Bu çalışmada literatür taraması yöntemi kullanılarak postmodern teori ve postmodern kamu yönetimi yaklaşımı alanın önde gelen düşünürlerinin tezleri ve teorilerini bağlamında incelenmiştir.

1. MODERN VE MODERNİZM KAVRAMLARI

Birçok yazar modern sözcüğünü tanımlarken bu sözcüğün kökenini Antik dönem uygarlıkları ile bağlantılı olarak açıklama yolunu tercih etmektedir. Kavramın Latince “modernus” kelimesinden geldiği hakkında görüş birliği olmasına karşın kelimenin kullanılmaya başladığı tarih hakkında görüş birliğine varılamamakta, farklı yüzyıllara işaret edilmektedir.

Sözcüğün bugünkü kullanımından farklı olarak epistemolojik olarak tarihi incelendiğinde, antik dönem Hıristiyanlarını dönemin Pagan ve Romalı tarihinden ayırmak amacıyla kullanılmıştır (Habermas, 1996:39). Modern, Büyük Türkçe Sözlük’te Fransızca “moderne” kelimesinden geldiği belirtilmekte anlam olarak karşılığı çağcıl, çağdaş olarak tanımlanmaktadır. Türkçe Sözlük’teki tanımından da anlaşılacağı üzere modern kelimesi eski ile yeni arasından bir ayrıma işaret etmekte, çağa, günümüze ait anlamı taşımakta, yakın zamanın da eş anlamlısı, geçmişin karşıtı olarak kullanılmaktadır.

Modern kelimesi kullanım itibarıyla aslında bir zaman sorununa işaret etmektedir. Bu kelime geçmişteki bir zamandan ayrı olan, farklı bir zamanı belirtmekte, bir nevi öncelik ve sonralık karşıtlığını da içerisinde barındırmaktadır (Gencer, 2008:108). Bu yönüyle bakıldığında aslında modern olan günümüzde olandır, yaşayan hatta yaşamaya değer olan, kaçınılmaz olandır. Modern nitelmesi örtülü olarak geçmişten zorunlu bir kopuşu da imâ etmektedir. Bu kavram kullanış şekillerine ve kendisine yüklenen anlamlara bakıldığında eski olan hemen hemen her şeyi menfi, yeni olan her şeyi ise müspet olarak takdim etmektedir.

Kızılçelik (1996:9) modern kelimesini tanımlarken günümüzdeki kullanımı üzerinden bir tanımlamaya tâbi tutmaktadır. Ona göre “modern” kelimesi *yeni, yeni olan, eskiden uzaklaşmış* anlamına gelmektedir.

Sosyal bilimlerde Rönesansla birlikte ortaya çıkan yeni düşünüş ve yaşam tarzının hâkim olduğu zamansal aralık modern dönem olarak adlandırılmaktadır (Demir, 1997:119).

Modernlik, temelde eski ve geleneksel olandan uzaklaşmayı, insanlık tarihini düz bir çizgi şeklinde ilerleme ve gelişme şeklinde kabul ederken esas olarak ekonomik ve yönetsel ussallaştırmayı, toplumsal dünyanın farklılaşp ayrışmasını ifade etmektedir.

Modernliği Batı’da 18. yüzyılın ilk yıllarında ortaya çıkan, bir dizi yeni ekonomik, toplumsal ve siyasal sistemler kümesine atıf yapan bir kavram olarak tanımlayabiliriz. (Sarup, 2019:186). Giddens modernliği tanımlarken “*Avrupa’da başlayan ve sonraları neredeyse bütün dünyayı etkisine alan toplumsal ve örgütlenme biçimine işaret eden*” bir mefhum

olarak tanımlamakta ve modernliğin modern öncesi karşıtlıklar içerdiği üzerinde durmaktadır (Gidens, 2020:9).

Weber moderniteyi (modernlik) rasyonellik ve kapitalizm üzerinden ele almakta, tikel bir düşünme biçimine karşılık gelen, rasyonelleşme ile ortaya çıkan ve tasarlanan bir yaşam tarzı olarak açıklamaktadır. Ona göre modern dünya zaman içerisinde günbe gün daha fazla “rasyonelleşmekte” ve toplumsal düzene ve yapıya ait tüm alanlar tamamen rasyonel temellere dayanmaktadır (Bilge, 2009:21-22). Modernlikle din ile bilim yer değiştirmiş, dini alan özel yaşamın sınırlı bir alanı içerisine yerleştirilmiştir (Rosenau, 1998:88).

Touraine ise akılcılıkla sıkı sıkıya bağlı olduğunu söylediği modernliği “*akılcı, bilimsel, teknolojik ve idari etkinliğin ürünlerinin yaygınlaştırılması*” olarak tanımlamakta, Weberyen bir bakış açısı ile modernliğin her türlü erekçiliği dışladığını belirtmektedir. Modernlik ekonomi, siyaset, aile yaşamı, din ve sanat gibi toplumsal yaşamın çeşitli bölümlerinin farklılaşmasını içermektedir (Touraine, 2010:25-26).

Antony Giddens modernliği dört ana boyutu olan tümel bir üretim ve denetim çabası olarak görmektedir. Bu dört ana boyut, sanayileşme, kapitalizm, savaşın sanayileştirilmesi ve toplumsal yaşamın tüm veçhelerinin gözetimidir (Touraine, 2010: 49). Güçlü ve bütüncül bir modernlik imajı sunan Giddens, modernliği modern dünya üzerinden açıklamaya tâbi tutmaktadır.

Batı dünyasında klâsizme karşı bir başkaldırış olarak tanımlanabilecek bir kavram olan modernizm, bu yönüyle eleştirel bir bakış açısı taşımaktadır. Kavram felsefeden ekonomiye her alanın sorgulanması gerektiğine inanmaktadır. Bu dönemde ortaya çıkan ve dönemi oluşturan değerler bu eleştirinin sonucudur. İlk başlarda sanat dallarında ağırlığını koyan hareket kültürel, estetik ve bilimle bağlantılı olarak değişimleri içerisinde barındırmaktadır (Touraine, 2010:187).

Genel anlamda değişimi vurgulayan ve ifade eden kavramın sosyal bilimlerde tek bir tanımı bulunmamaktadır. Her disiplin kendi nokta-i nazarından kavramı ele almış ve tanımlamıştır. Esâsında bu durum sadece modernizm için geçerli değil sosyal bilimlerde kullanılan pek çok kavram için geçerlidir.

Yıldırım, *modernizmi “dünyaya yeniden bakarak yeniden yorumlamayı, yeni yaşam şeklini, akılcılığı, kültürel ilerlemeyi, gelişmiş yaşam tarzını, olguculuğu (pozitivizm), insanın bağımsızlığı, bilginin enternasyonallığını ilke edinen bir akım ve aynı zamanda Ortaçağ’ın yaşam şekline, düşünce kalıplarına karşı çıkış”* olarak tanımlamaktadır (2010:703). Harvey (2003:25) ise modernizmi “*bilim, bilgi, değerler ve inançlar, ortak insani değerler, kesin doğrular ve evrensel gerçeklikler*” olarak ifade etmektedir. Ona göre bu kavramın temel parametrelerini endüstriyalizm, kentlilik, demokrasi, ussallık, bürokrasi, uzmanlaşma, farklılaşma, bilimsel bilgi, teknoloji ve ulus devleti oluşturmaktadır.

Sarup ise modernizmin temel özelliklerini Harvey'den farklı olarak, şu şekilde özetlemektedir.

“Estetik bir öz bilinç ya da kendini bilme yanında estetik bir yoldan kendi üstüne düşünmenin yükselişi; eşzamanlılık ile kurgu lehine anlatı yapısının yadsınışı; gerçekliğin paradoksal, belirsiz, kesinliğe konu olmayan açık uçlu doğasının araştırılışı; bütünlüklü bir kişilik yapısı tasarımının Freud'çu özne üzerine yapılan vurgu lehine olumsuzlanması” (Sarup, 2019:187).

Her ne kadar yukarıda modernizmin temel özellikleri bakımından farklı yaklaşımlar verilmiş olsa da modernizm üzerinde kabul gören temel özellikler; modernizmin akılcı, gerçekçi, ilerlemeci, pozitivist, homojenleştirici, insanlık adına büyük projeleri olan sistematik bir bakış açısı taşıdığıdır. Modernizmde toplum sebep sonuç ilişkisinin mantıksal temelleri esasında rasyonalite üzerine inşâ edilmektedir. Kavram ayrıca seküler olanı öne çıkartmak isterken dinsel olanı dışlamaktadır.

Özetlersek modernlik teori, modernleşme ise söz konusu teorisinin pratiğe yansımalarıdır. Fransız sosyal bilimci Alain Touraine “Modernliğin Eleştirisi” adlı ünlü kitabında, modern dönemi, Rönesans'tan Fransız Devrimi'ne ve İngiltere'deki kitlesel sanayileşmenin başlarına değin uzanan bir dönem; modernliği aklın utkusu, özgürleşme ve devrim; modernleşmeyi ise bu tanımdan hareketle eylem hâlinde olan modernlik olarak açıklamaktadır (Touraine, 2010:49).

1.1. Modern Devlet ve Kamu Yönetimi

Genel olarak Batı'da ortaya çıkan modern devlet anlayışı, diğer toplumsal olgular gibi Batı'da gerçekleşen bir dizi fikrî, ekonomik, siyasal, toplumsal dönüşüm ve değişimler sonucunda meydana gelmiştir. Bugünkü bildiğimiz anlamda modern devlet kuramsal ve teorik olarak 16. yüzyıla dayanmakta, kendinden önceki klasik devletlerden gerek toplumların yaşam tarzı, gerekse de egemenlik ve meşruiyet anlayışı gibi çeşitli açıdan farklılıklar taşımaktadır (Durgun,2018:46).

Gözler (2004: 42) devleti “*belirli bir toprak parçası üzerinde egemen olan belirli bir insan topluluğunun oluşturduğu bir varlık*” olarak tanımlarken Giddens ve Heywood (2005: 419 ve 2015: 126) devleti “*tanınan sınırlar içinde veya belirli toprak üzerinde yaşayan insanları güç kullanma ve kontrol etme araçlarına sahip olan politik bir organizasyon olup temel unsur olarak bilinen halk, ülke ve siyasi otoriteyi içeren siyasi bir organizasyon*” olarak tanımlamaktadır.

Sosyal, politik ve tarihsel etkileşimlerin karmaşık bir sonucu olarak oluşan modern devletin tek bir kesin tanımı yoktur; ancak modern devleti, çeşitli unsurlar etrafında tasvir etmek ve belirli özellikleri açısından açıklanmak daha uygundur.

Modern devlette, devlet olabilmenin en önemli ve ilk unsuru, belirli sınırlara sahip toprağa yani sınırları çizilmiş bir ülkeye sahip olmaktır. İkinci unsur ise egemenlik olup bu egemenliğin kurucu bir unsur olarak insana

dayandırılması, siyasi meşruiyetin kaynağının ulus olmasıdır (Baykal, 2020:279). Klâsik devlet tanımında Tanrı'nın ya da Kilise'nin gücü olarak tanımlanan egemenlik, modern devlet ile meşrûluğunu hukuktan alan, millete ya da halka dayanan bir biçime dönüşmüş, meşrûiyetin kaynağını ise ulus kavramına dayandırmıştır. Böylece modern öncesi dönemde “tanrı” kaynaklı olan devlet iktidarı, modern devlet anlayışı ile birlikte devlet iktidarının kaynağı topluma dayandırılmış, dünyevileştirilmiş ve rasyonel esâslar üzerine oturtulmuştur.

Modern devletin diğer unsurları ise bireylerin ait oldukları devletle ilişkisini sağlayan vatandaşlık, kamusal ve tek olan egemenlik, iktidar, anayasa ve kamu bürokrasi olarak sayılabilecektir. Yasal temellere oturmuş, merkezîyetçi bir anlayışla örgütlenmiş, resmi, tarafsız ve uzmanlaşmış personele sahip, hiyerarşi ve süreklilik içerisinde işleyen, her türlü iktidara karşı aynı standart çerçevede hizmet eden kamu bürokrasisi merkezi modern devletlerin en somut görünümünü oluşturmaktadır (Baykal, 2020:279).

Büyük Türkçe Sözlük'te kamu “*halk hizmeti gören devlet organlarının tümü, bir ülkedeki halkın bütünü*” olarak tanımlanmaktadır. Sosyal bilimlerde birçok kuramcı kamu yönetimini farklı şekillerde tanımlamıştır. Woodrow Wilson “İdarenin İncelemesi” adlı ünlü makalesinde, “*kamu yönetimi, hükümet etmenin uygulama ya da işletme yönüdür; çünkü amacı kamuya ilişkin işleri mümkün olduğu kadar halkın arzuları ve zevkleri doğrultusunda yerine getirmektedir*” şeklinde tarif etmektedir (Polatoğlu,2003:54).

Daha önceleri siyaset bilimi disiplini içerisinde kendisine yer bulan kamu yönetimi, 19. yüzyılın son çeyreğinde Woodrow Wilson'ın önerisi ile kamu yönetimi disiplini siyaset bilimi disiplini içinden ayrılarak ayrı bir bilim dalı olarak kabul edilmiş, bu dönemde Kıta Avrupası ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ayrı bir sosyal bilim alanı olarak kabul görmeye başlamıştır (Doğan, 2017:32).

Geleneksel kamu yönetimi anlayışı uzun bir süre kamu yönetimi alanının hâkim paradigması olarak kabul edilmiştir. Söz konusu 1970'li yılların sonuna kadar devam etmiştir. Max Weber, Frederick W. Taylor ve Woodrow Wilson geleneksel kamu yönetiminin kurucu düşünürleridir (Akçakaya, 2017:9).

Alman sosyolog Max Weber klasik kamu yönetiminin en önemli temsilcisi olma ününü kamu yönetimindeki “bürokratik örgütlenme modelini” analitik bir yöntemle açıklamasıyla almıştır. Weber, bürokrasiyi geleneksel, karizmatik ve yasal otorite olarak ideal tipler şeklinde incelemiştir. O'na göre bürokrasi, yönetimin akılcılaştırılması, yani şeffaf ve objektif ilkeler çerçevesinde organize edilmiş, yeri ve zamanı önceden planlanmış kurallar zinciridir (Fişek, 2015:172).

Bir diğer önemli yönetim bilimi teorisini de Amerikalı F.W. Taylor'dır. Ona göre, bir işten en yüksek faydayı alabilmek için bilimsel yöntemleri izlemek gerekmektedir. Onun bilimsel yönetim anlayışında her iş ancak parçalara ayrılarak yapılırsa maksimum çıktıya ulaşılabilir. Taylor'ın

bu anlayışı sadece yönetim bilimiyle sınırlı kalmamış, çalışma ilişkilerine de nüfuz etmiştir. Fordizm olarak adlandırılan “band” sistemi Taylor’ın düşünceleri çerçevesinde geliştirilerek pratiğe dökülmüştür.

Özetle geleneksel kamu yönetimi, modern devletin ortaya çıkışı ve gelişimine bağlı olarak yapılanma göstermiştir. Bu kapsamda geleneksel ya da klâsik kamu yönetimi olarak adlandırılan disiplin; bilimsel yönetim, hiyerarşik ve geniş ölçekli bürokrasi, uzmanlaşma, iş bölümü, merkezi otorite, hesap verilebilirlik, gizlilik, ayrıntılı kurallar, yasal düzenlemeler, ussallaşma ve örgütlenme kavramları çerçevesinde inşa edilmiştir.

2. POSTMODERNİZM

İngilizce önüne geldiği kelimeye “sonrası-ötesi” anlamı katmakta olan “post” ve çağa, günümüze ait olan, çağdaşa çağcıl” (Türküne, 2007:484) anlamına karşılık gelen modernizm kelimelerinin birleşiminden oluşan “postmodernizm”, kelime anlamı olarak modernizm sonrası ve ötesi olarak tarif edilmektedir. Tarihsel çizgi üzerinde modernizmin devamı, sonrası, ardılığı şeklinde tanımlanan kavram bir diğer yönüyle de modernizmden kopuşu simgelemekte, kendisinden önceki dönemin kapandığı fikrini öne çıkarmaktadır. Birçok bilimsel alanda 16. yüzyılda başlayan ve 19. yüzyılın ikinci yarısının son çeyreğine kadar geçen dönem olarak ifade edilen modernizmin sonrası, postmodern dönem olarak tanımlanmaktadır.

Postmodernizm terimi ilk defa 1939 yılında Arnold Toynbee tarafından yayınlanan “A Study of History” (Tarih Bilinci) başlıklı çalışmasında kullanılmış (Demirel, 2014:170) olmasına karşın kimi araştırmacılar kavramın kökenini Karl Marx ve Friedrich Nietzsche’ye kadar götürmektedir. Buna karşılık kavramın sosyal bilimler alanında kuramsal altyapısı 1979 yılında Fransız filozof Jean François Lyotard’ın "Postmodern Durum" adlı kitabında inşa edilmiş ve “meta anlatıların sonu” olarak tanımlanmıştır. Lyotard’ın açtığı yoldan ilerleyen Michel Foucault, Jacques Derrida, Paul Feyerabend ve Jean Baudrillard gibi bir dizi filozof ve sosyal bilimciyi postmodern teorinin kurucu isimleri olarak sayabiliriz. Düşünürler (Evre, 2006:3).

Lyotard postmodernizmi modernin bir parçası olarak ifade etmektedir (1994:155). Modern kültürel düşünce için kökten şüpheci bir yaklaşımı savunan Lyotard, modernizme ilişkin ilerleme, özgürlük, adalet, haz, mutluluk, yücelik gibi meta (büyük) anlatıların artık inanırlılığını kaybettiğini, bilginin tanımının değişerek, bilimsel bilginin sorgulanmazlığının sarsıldığını, artık postmodern bir seçeneğin gündeme geldiğini belirtmektedir. Lyotard, bilim, kültür gibi disiplinleri ve sosyal uygulamaları bir araya getiren anlatıları haklı çıkarma olasılığına karşı çıkmakta, meta (büyük) anlatılara olan inanç kaybının bilim, sanat ve edebiyatı nasıl gördüğümüz ile ilgili olduğunu belirtmekte, küçük anlatıların artık toplumsal dönüşümleri ve siyasi sorunları açıklamak için uygun bir yol hâline geldiğini savunmaktadır. Lyotard “postmodern durum” ile II. Dünya Savaşı’ndan sonraki dönemde bilimsel bilginin büyük anlatılara olan

ihtiyaçları yeterince karşıladığını vurgulamakta ve modern bilimin teorileri evrenselleştirmesi, evrensel ve tek bir doğru olarak kabul edilmesi ve doğrulanması konusundaki şüpheciliği kışkırtmakta ve modernizmin meşruiyetini sorgulayarak tartışmaya açmaktadır (1994:85-86).

Kısaca Lyotard postmodernizm ile aklın ilerlemesi, zenginliğin yaratılması, tin'in özgürleşimi türünden totalleştirici meta anlatılara karşı çıkmakta, bütünleştirici düşünce biçimlerini ve uzlaşım önerilerini reddetmektedir (Acar ve Özgür, 2003:98). Ayrıca Lyotard Marksçılığın tek tip toplum yaratma düşüncesi karşısında da eleştirel bir pozisyon almaktadır. O postmodern durumu, "*Tin'in diyalektiği, işçinin özgürleşimi, refah toplumunun kurulması, sınıfsız toplum gibi bütün hepsi de güvenliklerini yitirmiş modernliğin "büyük anlatıları" arasındaki anlatıdır*" şeklinde tarif etmektedir. (Sarup, 2019:206).

Avusturyalı filozof Paul Feyerabend "Akla Veda," "Özgür Bir Toplumda Bilim", "Yönteme Karşı" ve "Bilimin Tiranlığı" gibi eserlerinde modernitenin temel iddalarına karşı çıkmaktadır. Kitaplarına vermiş olduğu isimleri analiz ettiğimizde dahi bu durumu rahatlıkla görebilmekteyiz. Feyerabend, akla veda etmekte, yönteme karşı çıkmakta, bilimin tiranlığını yıkmaya çalışmakta, ussa elveda demekte özetle Aydınlanmanın bütün değerlerini tartışmaya açıp, bir dizi argümantasyon setiyle genelde modernliğe, özelde ise modern bilim felsefesine muhalif bir duruş sergilemektedir.

Postmodern teorinin epistemolojik temellerinin oluşmasında Feyerabend'in rolü büyüktür. Ona göre bilimde mualif görüşlerin çatışması, bilimsel yaklaşımın temelidir. Feyerabend bilgi ve teori anarşisi yaklaşımını benimser. Söz konusu anarşi sayesinde mualif görüşler çoğalacak ve bilimin ilerlemesi gelişecektir (Türkdoğan, 2000:146).

Postmodern teorinin bir diğer kurucu isimlerinde Michael Foulcault, Feyerabend gibi kökten bir aydınlanma karşıtı değildir. Foulcault "Aydınlanma Nedir" isimli ünlü makalesinde Feyerabend'in tersine "hakikatin" bilimin ilerlemesi için çok önemli bir kavram olduğunu söylemekte ve aydınlanmaya "toplumsal, düşünsel ve bireysel değerlerin birleştiği bir cesaret izleği" olarak bakmaktadır (2005:231-235). Foulcault'u postmodern teorinin önemli isimlerinden birisi hâline getiren düşünceleri bakarsak, ona göre modern bilimin lineer bir çizgide iyiye ve doğruya doğru gittiği savı bir yanlısamadır. Modern çağda evet her şey menfi ve kötü değildir, ancak gücün ve erkin hâkimiyetinde olan her şey kötüdür (Bal, 2006:155). Ona göre modern insan organize iktidarlara kuşatılmıştır. Söz konusu kuşatılmışlığı Foulcault iktidarın halkaları şeklinde kavramsallaştırmıştır. Kitaplarında modern dönemin yerleşik kurumsal yapılarını eleştiren Foulcault Deliliğin Tarihi'nde modern felsefenin temelini oluşturan Descartes'in kartezyen felsefesini kritiğe tâbi tutmuştur.

Postmodern teorinin bir diğer önemli temsilcilerinden Fransız filozof Jacques Derrida ise postmodernizme ilişkin görüşlerini "yapıbozum" (deconstruction) terimi üzerinden anlatmaktadır. Derrida felsefesinde

yapıbozumun en az iki yönü bulunmakta (edebî ve felsefi) ve “dil”i sorunsallaştırmaktadır. Yapıbozumun edebi yönü, buluşun metinde gizli alternatif anlamlar bulmak için gerekli olduğu metinsel yorumla; felsefi yön ise yapıbozumun ana hedefi olan “varlığın metafiziği” ile ilgilidir.

Derida genellikle belirli metinlerin analizi şeklinde sunulan yapıbozum çözümlemesinde baskın düşünce biçimlerimiz olan varlık/yokluk, konuşma/yazma vb. gibi çeşitli ikili karşıtlıkları ortaya çıkarmaya ve sonra da onları yıkmaya çalışır. Derrida felsefesinde yapıbozum ile bir metni edebi olarak parçalayarak harfi anlamlar ve dipnotlar gibi metinde ihmâl edilen alanlar incelenmekte, metnin içindeki çelişkilerin ve yeni varsayımların açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

Postmodern kuramın bir diğer filozofu olan Jean Baudrillard, geç kapitalizmin tüketim toplumu meydana getirdiğini iddia etmektedir. Ona göre artık tüketim bir ihtiyaç giderme yöntemi değil “kodlar ve kurallarla” organize edilen işaretler sistemidir. Söz konusu sistemde doğal zorunluluklar (temel ihtiyaçların giderilmesi vs) değil toplumsal ve sınıfsal arzular vardır. Gerçek ve yanılsama iç içedir. Yani neyin gerçek neyin kurgulanmış gereksinim olduğu belirsizdir. (Baudrillarda, 2016, sf. 10)

Eaglaton ise postmodernizmi “*bünyesinde çelişkileri barındıran bir ideoloji*” olarak tanımlamakta, postmodernizmin “*hem özgürlükçü hem otoriter hem hedonistik, hem baskıcı, hem çok katlı hem de yekpare olma özelliğine sahip, ileri kapitalist toplumların çarpıcı bir görünümü*” olduğunu ifade etmektedir (Eaglaton, 1999:155).

Yukarıda birçok farklı düşünür ve akademisyen tarafından tanımlanan postmodernizm kavramının ne olduğu ve bugünkü durumu hakkında herkesin üzerinde mutabık kaldığı bir tanım bulunmamaktadır. Modernizme göre yeni ve farklı bir mantığı açıklayan postmodernizm üzerinde net bir tanımın bulunmaması onun mimari, resim, edebiyat, siyaset, felsefe, müzik vb. gibi hayatın her alanında yer alması ve kullanılması ile ilgili olduğu düşünülmektedir.

Kemal Timur postmodernizm konusunda kesin ve net bir tanımın henüz yapılamamış olmasını Batı toplumlarındaki sosyolojik değişimle açıklamaktadır. Timur, Batı’nın ne yaptığını bilmeyen, her şeyi serbestçe yaşamak isteyen, her şeyi yargılayan, her şeye şüpheyle bakan ve hiçbir kural tanımayan bir nesil yetiştirdiğini vurgulayarak postmodern teorisinin ruhuna ilişkin bir analiz yapmaktadır. Batı’daki yeni insan ve toplum tipolojisiyle ilişkilendirilen bu tanımda, kuralsızlık, anarşi, şüphe ve anomi postmodern teorisinin belli başlı kavramları olarak öne çıkmaktadır. (Timur, 2017:3).

Modernizmin temel savı olan akıl ve bilime karşı, akla vedâ edildiği iddiasında olan postmodernizm, bu sebeple genel geçer doğruların ve evrensel kuralların olamayacağını savunmakta, bilimsel bilginin hâkimiyetine karşı çıkmaktadır. Postmodern bakış açısında bilimin ayrıcalıklı bir yeri olmadığı gibi bilgiye yönelik heterojen görüşlerin varlığını da kabul etmektedir (Giddens, 2020:10).

Sarup ise bu kavramsal tartışmanın sebebini daha farklı bir bakış açısıyla değerlendirerek, “*kültürel ve siyasal düzlemde yaşanan sınıf mücadelesinin bir örneği*” olarak tarif etmektedir. Ona göre postmodernizm “*siyasal düzlemde doğrudan Marxçılığa yönelmiş bir saldırı iken, kültürel düzlemde modernizm hareketinin temelsiz bulunarak yok hükmünde sayılmasıdır*” (Sarup, 2019:254).

Sarup postmodernizmin tanımı üzerine yaşanan anlaşmazlığın aksine “*model reddi*” konusunda çoğu postmodern düşünür arasında fikir birliği olduğunu söylemektedir. Ona göre çoğu postmodern şu modelleri kesin bir dille reddetmektedir: Varoluşçu sahicilik-özgünlük ile sahicili-özgün olmama modeli; gösteren ile gösterilen arasındaki gösterge bilgisel karşıtlık modeli; Freudcu görünmeyen (gizli) ile görünen (belirgin) modeli; Marksçı görünüş ile öz modeli (deneysel dünyanın “görünüş” alanının, çok daha derin düzeylerle, gerçeklik yapıları ve süreçleriyle, yani doğrudan “öz” ile nedensel ilişki içerisinde olduğu düşüncesi) (Sarup, 2019:254).

Her ne kadar postmodernizm üzerinde ortak bir tanıma ulaşılamamış olsa da, “büyük anlatılar” yerine “anlatı nedir” sorusu üzerine yoğunlaşan postmodernist akımın başlıca özellikleri aşağıdaki şekilde listelenebilmektedir. Bu kapsamda postmodernizmin özellikleri:

- Bütünlüğün yerine parçalanmışlık, bütünselliğin reddi;
- Kurallara ve otoritelere karşı çıkış,
- Özne'nin (ben'in) yitirilmesi,
- Geleneksel olarak kabul görmüş genel kanılara karşı ironi, evrenselliğin reddi;
- Merkezlesizleşme,
- Geçmişini tamamen terk etmemek, gelecek için onu bir köprü olarak kullanmak,
- Evrensel ve millî kültürden ziyade “çoğulcu kültür” anlayışı benimsemek,
- Dine ve inançlara ilişkin olarak pozitif bir tutum tercih etmek,
- Modernizm ve onun sahip olduğu değerlere karşı şüpheli ve sorgulayıcı bir tavır geliştirmek (Özsevgenç , 2017:137-142)

2.1. Postmodernizm ve Kamu Yönetimi

Özellikle 1970'li yıllar ve sonrasında sosyal bilimler alanında kendisini yoğun derecede hissettiren postmodernizm, bu dönem içerisinde kamu yönetimi alanında da tesirini giderek arttıran bir şekilde hissettirmeye başlamıştır. 1990 yılında Marshall ve White'in Blacksburg Manifesto'yu yapıbozuma uğratan çalışmaları ile alana ilişkin tartışmalar kamu yönetimi yazınında hız kazanmıştır (Acar ve Özgür, 2003:103). Ayrıca Hugh T. Miller, Charles J. Fox, David John Farmer, Michael Spicer ve Robert Denhardt gibi düşünürlerin çalışmaları alana ilişkin ABD merkezli söylem kuramının oluşmasında etkili olmuştur (Şener, 2005:13-15).

Kamu yönetimi üzerindeki postmodern yaklaşımlar 1970 yıllardan 1980’li yılların başlangıcına kadar Dwight Waldo’nun görüşleri üzerinde temelleri atılan yeni kamu yönetimi hareketi çerçevesinde şekillenmiştir. Geleneksel kamu yönetimi anlayışının, dönemin evrensel ve yerel problemlerinin çözümü konusundaki yetersizliğine olan inanç, yeni kamu yönetimi hareketini oluşturan temel dinamik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dinamik, kamu yönetiminde dönüşüme sebep olmuştur. (Parlak ve Bincan, 2019:490)

“Yeni Kamu Yönetimi Hareketi” (YKH) 1968 yılında yapılan Minnowbrook (I) Konferansıyla doğmuş, ve devamında yapılan Minnowbrook (II) konferansları ile birlikte şekillenmiştir. İki konferansın konuları incelendiğinde genellikle “post” akımların etkili olduğu, günümüzde daha çok post-modernist kamu yönetimi anlayışının konuları arasında gösterilen konuların ve olguların öne çıktığı görülmektedir (Parlak ve Bincan, 2019:490)

Bu harekete ilişkin reform çabaları; kamunun mevcut yapısını ve sistemini bozmadan çeşitli düzenlemeler ve iyileştirmeler yapmak şeklinde ortaya çıkmaktadır. YKH ile devlet, geleneksel kamu yönetimine göre daha dar kapsamlı ancak daha çok kamu ile ilgilenen, çözüm ve müşteri (hizmetten yararlanan) odaklı, tarafsız, kamu çalışanlarının etkililik kadar eşitlik ve adaleti de sağladıkları, adalet, hakkaniyet ve sosyal eşitliğin siyasi sistem ile kamu yönetimi tarafından yerine getirildiği bir modele çevrilmek istenmektedir (Özgür, 2019:191).

Hareketin kendini geleneksel kamu yönetiminden ayırmak için kullandığı “yeni” ön eki (kelimesi), postmodernist akımların da temelde karşı çıktığı pozitivist, rasyonalist ve statükocu bakış açısı ve anlayışının eksik ve yetersiz kaldığına olan inanç dolayısıyla kendini farklı bir yerde tanımlama ihtiyacından kaynaklanmaktadır.

1980’li yıllardan sonra ise Yeni Kamu Yönetimi Hareketi, Yeni Kamu İşletmeciliği” (YKİ) olarak isimlendirilen yeni yönetim bir anlayışa evrilmiştir. YKİ anlayışı, devletçi, bürokratik, zorlayıcı, tekdüze, merkezîyetçi ve hiyerarşik özellikler taşıyan kamu sektörünü piyasa eğilimli, daha az bürokratik, esnek, ademi-merkezîyetçi, girişimci ve yenilikçi gibi nitelikleri olan kamu işletmeciliği anlayışı paralelinde ele alınmıştır. (Ömürgönülşen, 2003:23)

Postmodern teoride özellikle 1990’lı yıllardan sonra öne çıkan Charles Fox ve Hugh Miller, 1995 yılında yazdıkları Postmodern Public Administration: Toward Discourse kitabı postmodern kamu yönetimi düşüncesi açısından bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu kitap ile yazarlar postmodernizmi ve söylemi kamu yönetiminde ön saflara taşırken, temsili demokrasiye ise güçlü bir eleştiri sunmaktadır. Demokrasinin döngü modelini sorgulayan Fox ve Miller, söylem kuramlarını “*yönetişim*” kavramı ile cisimleşmiş, (Yalçın, 2010: 328) çoğulculuk, katılımcılık ve demokrasi konuları kuramın tartışma alanını oluşturmuştur. Fox ve Miller’ın kamusal sorunların çözümünde ve kamusal politikaların oluşturulmasında demokratik

müzakere ve iletişim kanallarının açık tutulmasına ilişkin görüşleri ile söylem kuramını desteklemektedir (Yalçın, 2010: 332).

Özünde postmodernizmin kamu yönetimine yansıyan yönlerini kapsayan postmodern kamu yönetimi, bu alanda yapılan tartışmalar ve çalışmalar ile geleneksel kamu yönetiminden belirgin bir şekilde uzaklaşmaya başlamıştır. Modern kamu yönetiminin hiyerarşik, merkezîyetçi, bütünselliği ve standartizasyonu ön planda tutan yapısının aksine (Demirel, 2014:169) postmodernizm ile birlikte bir değişim ve dönüşüm sürecine giren kamu yönetimi anlayışı esnek, içsel kontrolün arttığı, adem-i merkezîyetçi bir yönetim özelliklerini savunan, katılımcı, demokratik ve vatandaş odaklı, piyasa esaslı bir yapıya sahip olmuştur (Doğan, 2016:91).

Bir önceki bölümde bahsedildiği üzere “modernizm” temelde dogmatik anlayış yerine aklın üstünlüğünü esas almakta, aklın doğaya hâkim olabileceğini ve onu şekilde yönlendireceğini savunmaktaydı (Demirel, 2014:170) Modernizme dayanan modern kamu yönetimi Weberyen bürokratik esaslar çerçevesinde oluşmuştu ve özünde yönetimde rasyonelliği, etkinliği, hiyerarşik kontrol ve dikey yönetimi, politika ve yönetim ayrımını destekleyen bir anlayışa işaret etmekte idi (Babaoğlu ve Çobanoğlu, 2018:187). Bu özellikler çerçevesinde oluşan devletler yapılarını ulusallık ve merkezîlik üzerine inşâ etmişlerdi (Baykal, 2020:279).

Postmodern kamu yönetimi ise temelde modern kamu yönetimi tarafından doğru olarak kabul edilen kavram ve anlayışları eleştirmekte, modern yönetim düşüncesini ve bürokratik yönetim modelini kabul etmeyen karşıt bir duruş sergilemektedir. Postmodern kamu yönetiminde odak noktası geleneksel bürokratik sistemin eleştirisi ve yeni bir yaklaşım olarak da bürokratik sistem mantığının demokratikleştirilmesi yani bireylerin beklenti ve isteklerinin sürece dâhil edilerek merkezi yönetimin bu beklenti ve talepler doğrultusunda politika üretilmesidir (Fox ve Miller, 1995: 45).

Şener (2007:45) bu düşünceden hareketle “kurumsal determinizmi reddeden, teknokrasiyi yıkan, içeriği özgür bırakan, sonuçların değil söylemin önemli olduğunu ortaya koyan, en önemli amaçlarının çoğulculuğu daha da arttırmak olan kuramların “postmodern kamu yönetimi” çerçevesinde değerlendirilmesi” gerektiğini söylemektedir.

Postmodern kamu yönetimi, modern kamu yönetiminin hiyerarşik kontrol sistemini (dikey yönetim), teknokrasieye dayalı uzman bilgi paylaşımının merkezi bir biçimde gelişmesi ilkelerini reddetmekte (Jun, 2006:44), yüksek seviyede esnekliği dikkate almakta, fonksiyonel ve birimler arası farklılaşmaya izin vermekte, esnek bir lider ve yönetici tipini savunmaktadır. Şeffaflık, güven, katılım, yatay örgütlenme, yerinden yönetim, sonuç odaklılık ilkeleri postmodern kamu yönetimi içerisinde yer almaktadır (Demirel, 2014:176). Ayrıca postmodern kamu yönetimi anlayışı ile birlikte yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri önem kazanmış, yeni kamu yönetimi anlayışıyla beraber yönetişim, kamu yönetimi işletmeciliği, postfordizm vb. kavramlar ortaya çıkmıştır.

Modernizmin üretim ve tüketim biçimi olan fordizm, kitle üretim ve tüketimine dayalı homojen, standart bir üretim ve yaşam tarzını ortaya çıkarmıştı. Ancak postfordizmle esnek, uzmanlaşmaya dayalı, müşteri ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alan, örgütlü emeğin gücünün azaldığı farklılaşmış bir üretim biçimini beraberinde getirmekle birlikte etki alanı daha geniş bir anlam kazanmaktadır (Bıçkı, 2001:170). Postfordizm, fordizmin üretim ve tüketim araçlarının getirdiği değişikliklerle beraber, toplumun yaşam biçimlerinden devletin siyaset ve demokrasi anlayışına kadar farklılıklar taşımaktadır.

Harvey (2003:373) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“... Fordist modernite türdeş olmaktan uzaktır. Burada görece bir sabitlik ve kalıcılık içeren çok şey vardır: Kitle üretiminde sabit sermaye, istikrarlı, standartlaşmış, türdeş pazarlar, sabit bir politik- ekonomik nüfuz ve güç dengesi, kolayca teşhir edilebilir otorite ve üst teoriler, maddesellikte ve bilimsel-teknolojik rasyonalitede sağlam bir zemin. ...öte yandan, postmodernist esnekliğe hayal ürünü, fantezi, hayali sermaye, imgeler, gelip geçicilik, rastlantı ve üretim tekniklerinde, işgücü piyasalarında ve tüketim kovuklarında esneklik hâkimdir”.

Temelinde standart ve homojen yapılara karşı olan postmodernizm bu kapsamda ulus devletlere de karşı çıkmakta, toplumda ayrımcılığa, dinde mezhepçiliğe, dilde farklılığa sıcak bakmaktadır (Bıçkı, 2001:169). Diğer taraftan yerel yönetimlerin merkezi yönetimlerin politikalarından bağımsız olarak yerel halkın talepleri doğrultusunda politikalar geliştirmesi ve uygulaması gerektiğini savunmakta, katılımcılığı, hizmette ve karar almada yerelliği, yerelleşme eğilimini desteklemektedir (Dağdelen, 2005:20). Bu kapsamda yerel yönetimler ve bunun dışında kalan yerel toplumsal gruplar postmodern kamu yönetimi anlayışı açısından önem kazanmakta, bu yapılar bürokratik yapıların karşısına çıkarılmaktadır.

Postmodern kamu yönetimi ile gelen bir diğer kavram olan yönetim ise; “merkezi ve yerel yönetimlerde temsil, katılım ve denetimin, etkin bir sivil toplumun, hukukun üstünlüğünün, açıklık ve hesap verme sorumluluğunun, kalite ve ahlâkın, kurallar ve sınırlamaların, rekabet ve piyasa ekonomisi ile uyumlu alternatif hizmet sunum yöntemlerinin mevcûtu olduğu bir siyasal ve ekonomik düzeni” tanımlamaktadır (Başaran, 2008:44).

Bu durumda postmodern kamu yönetimi, yukarıdaki bütün özellikleri içine alan bir şekilde Genç tarafından “*demokratik, insan haklarına saygılı, temel işlevlerini yerine getirirken meşrû hareket eden, aşırı merkezîyetçilikten uzaklaşmış, mümkün olduğunca yerelleşmiş, bazı işlerini özel sektöre bırakmış, büyük ölçüde özelleşmiş, sivilleşmiş, halkın istek ve beklentileri doğrultusunda politika belirler*” bir yapıya sahip bir yönetim biçimi olarak tanımlanmaktadır (2010:152).

Yukarıda bahsedildiği üzere klâsik modern anlayışa karşı çıkan postmodernizm genel olarak kamu yönetimi üzerindeki etkisini 1970’li yıllardan sonra göstermeye başlamış, asıl dönüşümünü ise 1990’lı yıllardaki söylem kuramı sonrasında şekillendirmiştir.

Ülkemizde de özellikle özelleştirme uygulamalarının yasal sürecinin tamamlandığı 1980’li yıllardan sonra postmodern kamu yönetimi düşüncesi çerçevesinde bazı uygulamalar gerçekleştirilmiştir. Bu uygulamalar genel olarak özelleştirme, yönetim, e-devlet uygulamaları ve bazı yasal düzenlemeler olarak sayılabilir.

Sonuç

Modernlik öncelikle 18. yüzyılda Batı’da başlayan ve ardından tüm dünyayı etkisi altına alan iktisadi, teknolojik, kültürel, zihni ve toplumsal sahalardaki büyük alt üst oluşun adıdır. Ne var ki toplumlara refah, ilerleme, barış ve özgürlük vaadi ile yerküreyi etkisi altına alan modernlik, arkasında iki dünya savaşı, soğuk-sıcak ve bölgesel çatışmalar, yoksulluk, küresel salgınlar ve bir dizi problemle karşı karşıya bırakmıştır. İşte bu noktada yukarıda da bahsedildiği gibi modernizm sorgulanmaya başlanmış, yeni arayışların ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Öncelikle mimari ve sanat alanında ortaya çıkan postmodernizm zaman içinde sanatın bütün alanlarında olduğu gibi tüm sosyal bilimlerde üzerinde de etkisini göstermiştir. Özellikle 19. yüzyılın son çeyreğinde itibaren modernist bakış açısı üzerine getirdiği eleştiriler ile modernitenin sahip olduğu tüm savlara karşı çıkan postmodernizm kamu yönetimi alanında da kendisine ağırlıklı bir yer bulmaya başlamıştır.

Sosyal bilimlerde bir kavramın ya teorisinin tek bir tanımı yoktur. Bu durum sosyal bilimlerin doğa bilimlerinden farklı bir yöntemsel güzergâhı takip etmesinden kaynaklanmaktadır. Yukarıda da postmodern teorisinin birden fazla farklı tanımına yer verilmiştir. Ancak ilgili yerdeki tartışmalarda da görüldüğü gibi postmodern teori tezlerini modernizmin savlara karşı çıkararak inşâ etmeye çalışmaktadır. Kısaca postmodern düşünürlerin ve postmodernizmin belki de tek ortak noktası modernlik karşıtlığıdır. Ellis de “Postmodernizme Hayır” isimi kitabında postmodernizmin bir “kuram olmadığını” ve bir “proje gibi düşünülmesi” gerektiğini söylemektedir.

Modernizmden farklı bir mantığa ve düşünme sistemine sahip olan postmodernizm gibi postmodern kamu yönetimi de modern kamu yönetiminin sahip olduğu genel yapıyı ve standartları eleştirmekte ve/veya reddetmektedir. Postmodern kamu yönetimi merkezileşmenin ve ulusal devletlerin yerine aşırı merkezileşimden uzak, büyük ölçüde özelleşmiş, farklı kültürlere ve dillere sıcak bakan, mümkün olduğunca yerelleşmiş, daha önce merkezi hükümetler tarafından gerçekleştirilen birçok hizmetin özel sektöre devredildiği kamu yönetimi yapısını savunmaktadır.

Harvey’in de belirttiği gibi küreselleşmenin mekânsal engelleri ortadan kaldırma eğiliminin artması ile paradoksal olarak sermayenin mekân içinde yerelliğin farklılıklarına duyarlılığı ve mahallerin sermayeye çekici gelecek biçimlerde farklılaşması yönündeki teşvik edici faktörler de o derecede arttı (Harvey, 1997:330). Kısaca küreselleşme ile postmodernizmin savunduğu homojenlik yerine farklılaştırma, merkezilik yerine âdem-i merkezilik, mâl ve hizmet üreten kamu iktisadi kuruluşlarını özelleştirme ve

dağıtma, yerelleşmenin ya da farklılıkların üretimi ön plana çıktı. Küreselleşme ve postmodernizmin kamu yönetiminin üzerindeki etkisi ile birlikte ülkeler demokratikleşme=kapitalizm mantığı çerçevesinde küreselleşen sermaye hareketlerine esneklik getirdi. Böylece merkezi hükümetlerin ve siyasetin gücü azaltılarak yerel yönetimlerin gücü artırıldı, devlet eliyle gerçekleştirilen birçok hizmeti özel sektöre devredildi. Böylece parçalanmış ve yerleştirilmiş bir dünyanın oluşumu sağlandı.

Ne var ki Covid-19 küresel salgınıyla birlikte postmodern kamu yönetimi anlayışının yara aldığı, artık unutulana hatta unutturulmaya çalıştırılan sosyal devlet niteliğine sahip merkezi ve güçlü devletlerin önemi yeniden ortaya çıkmış olduğu görülüyor. Serbest piyasa ekonomisine ilişkin kurallar, demokrasi, insan hak ve özgürlükleri genel tartışma konuları arasında yer alacak bir eğilim geliyor. Tüm dünyada küreselleşmenin tersine döndüğü ve bu bağlamda ülkelerin daha fazla korumacı politikalara yöneleceği öngörülüyor. AB ülkelerinin kriz karşısındaki kırılgan yapısı, İtalya'nın yalnızlığı "Birliğin" geleceğine olan inancı sarstığı gibi, Avrupa ülkelerinde daha otoriter bir yönetim anlayışı benimseyeceği geleceğe ilişkin tahminlerde kendisini göstermektedir.

Bu salgın günlerinde ülkelerin sınındığı diğer bir önemli alan ise yeterli ve güvenilir gıda ihtiyacını karşılayabilecek tarımsal üretim kapasiteleri ve üretim güçleridir. Sınırların kapandığı, uluslararası ticaretin durma noktasına geldiği böylesi zor bir dönemde üretimde (maske, solunum cihazı vb.) özellikle tarımsal üretimde kendi kendine yeten bir ülke olmanın ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. İlerleyen dönemde devleti daha fazla mal ve hizmet üretirken, piyasayı dengelemeye çalışan bir nevi işletmeci anlayışa bürünmüş olarak görebiliriz.

Kriz karşısında birçok uzman öncelikle devletin doğrudan ya da dolaylı müdahalesinin, yani genişlemeci para ve maliye politikalarından oluşan paketlerin kullanılması gerekliliğinde fikir birliğine sahipler. Yakın gelecekte devletin ekonomideki rolünün yeniden artacağı, sağlık hizmetlerinde kamunun rol ve etkisinin güç kazanacağı, ekonomik yönden gelişmiş ülkelerde sosyal devlet olgusuna dönüleceği bir dönemin başlayacağı beklenmektedir. Yeni dönemde ülkelerin daha merkezi bir sisteme dönerek, daha kapalı bir küresel sistemle karşılaşma ihtimali yüksek görünüyor.

Özetle postmodernizmin kamu yönetimi alanında sorguladığı ve karşı çıktı savlarının yeniden sorgulandığı, belki de sonunun geldiği bir dönemle karşı karşıyayız. Postmodern kamu yönetiminin inşa ettiği, piyasa odaklı, esnek, yerinden yönetimci, demokratik-katılımcı ve vatandaş odaklı yönetim devletleri kriz karşısında çaresiz bıraktı. Ülkeler postmodernist kamu yönetiminin, modern kamu yönetimi alanında eleştirdiği tüm temel yapılara geri dönüş sinyalleri veriyor.

Yazıda yukarıda bahsedilen temalar üzerinden kamu yönetimi alanında düşünsel ve kurumsal yapıda bir değişime ihtiyacının hâsıl olduğu görülmektedir. Postmodernizmin savunduğu yerelleşme, merkezden

uzaklaşma gibi çözümler yeni dünya düzeninde etkisini kaybetmeye başlamıştır. Bu nedenle postmodern kamu yönetimi anlayışının tarihsel süreç içerisinde egemen paradigma olma iddiasının zayıfladığı ve sorgulandığı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akçakaya, M. (2017). “E-Devlet Anlayışı ve Türk Kamu Yönetiminde E-Devlet Uygulamaları”, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 3, Kış (Ocak-Haziran), ss. 9-10.
- Bal, M. (2006). “İktidarın Felsefesinden Yeni Bir Etik Travma: Michel Foucault” *Felsefe, Entellektüeller ve Toplumsal Muhalefet*, İstanbul: Bulut Yayınevi, 8. yıl, 30-31. Sayı. Eylül. ss.155.
- Başaran, İ. (2008). *Kent ve Yerel Yönetim*. İstanbul: Okutan Yayınları.
- Babaoğlu, C. ve Çobanoğlu, S. (2018). “Kamu Yönetiminde Postmodern Savlar”. *Sayıştay Dergisi*, 108, Sayı, ss.187.
- Bıçkılı, D. (2001). “Modernizm ve Postmodernizm”. *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, Cilt: 3(1), 4 Sıra, ss. 2.
- Bilge, M. (2009). *Türk Modernleşmesi ve Sivil Toplum*. Ankara: Binyıl Yayınevi.
- Dağdelen, İ. (2005) “Postfordizm”. *Mevzuat Dergisi*, 8. yıl, 90. Sayı, Haziran. ss. 20.
- Demir, Ö. (1997). *Bilim Felsefesi*, Ankara: Vadi Yayınları.
- Demirel, D. (2014). “Modernizmden Postmodernizme Kamu Yönetimi”. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (2). ss.169-176.
- Doğan, K. C. (2016). “Postmodern Kamu Yönetimi, Yerel Yönetimler ve Katılım: Yerel Yönetişim Odaklı Bir Yaklaşım” *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 3(2). ss.91.
- Doğan, K. C. (2017). “Postmodern Kamu Yönetiminin Kuramsal Temelleri Çerçevesinde Yönetişim Yaklaşımı: Literatür Taraması” *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), ss.33
- Durgun, Ş. (2018). *Modernleşme ve Siyaset*. Ankara: A Kitap.

- Eaglaton, T. (1999). *Postmodernizmin Yanılsamaları*. (Çev. M. Küçük). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ellis, J. M. (1997). *Postmodernizme Hayır*. (Çev. H. A. Bakırer), Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Evre, B. (2006). “Bir Düşünüş Biçimi Olarak Postmodernizm ve Temel Parametreleri”. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 13 Sayı, ss.3.
- Fişek, K. (2015). *Yönetim*. Ankara: Kilit Yayınları.
- Fox, C. ve Miller H. (1995). *Postmodern Public Administration: Toward Discourse*. London: Sage Publications.
- Fouault, M. (2005). “*Liberal Düşünce*” Cilt 10, No:38-39, Bahar, 2005, s.231-235.
- Genç F. N. (2010). “Yeni Kamu Hizmeti Yaklaşımı”, *Türk İdare Dergisi*, 466 Sayı, Mart ss. 152.
- Gencer, B. (2008). *İslamda Modernleşme*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Gidens, A. (2020). *Modernliğin Sonuçları*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji*. (Çev. C. Güzel). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Gözler, K. (2004). *Anayasa Hukukuna Giriş*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Habermas, J. (1996). *Modernity: An Unfinished Project, Habermas and the unfinished project of modernity: critical essays on the philosophical discourse of modernity* (Ed. M. P. d'Entreves ve S. Benhabib). Cambridge: Polity Press. ss.39.
- Harvey, D. (1997). *Postmodernliğin Durumu*. (Çev. S. Savran) İstanbul: Metis Yayınları.
- Heywood, A. (2015). *Siyaset*. İstanbul: Adres Yayınları.
- Jun, S. J. (2006). *The Social Construction of Public Administration: Interpretive and Critical Perspectives*, Albany: State University of New York Press.
- Ömürgönülşen, U. (2019) *Kamu Sektörünün Yönetimi Sorununa Yeni Bir Yaklaşım: Yeni Kamu İşletmeciliği*, Acar, M. ve Özgür, H. (der.) Çağdaş Kamu Yönetimi I içinde, Nobel, Ankara, ss.23.

- Özgür, H. (2019). *Yeni Kamu Yönetimi Hareketi*, Acar, M. ve Özgür, H. (der.) *Çağdaş Kamu Yönetimi I*, Nobel, Ankara, ss.191.
- Baykal, Ö. (2020). *Modern Devlet, Kuvvetler arası İlişkiler ve Osmanlı - Türk Politik Tecrübesi*, Arslan, A. (der.) *Siyaset Bilimi*, İstanbul: Paradigma Akademi, ss.277-289.
- Özsevgenç, Y. (2017). “Postmodernizm Üzerine”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 10 (54). ss. 137-142.
- Parlak, B. ve Bincan, S. (2019). “Kamu Yönetimi Disiplininin Değişim Sürecindeki Dwight Waldo’nun Rolü” *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*. 2(3). ss. 490.
- Polatoğlu, A. (2003). *Kamu Yönetimi Genel İlkeler ve Türkiye Uygulaması*. Ankara: ODTÜ Yayıncılık.
- Rosenau, P. M. (1998). *Post-modernizm ve Toplum Bilimleri*. (Çev., T. Birkan). Ankara: Ark Yayınları
- Sarup, M. (2019). *Post-yapısalcılık ve Postmodernizm*. (Çev. A. Güçlü) Ankara: 2. Edisyon.
- Şaylan, G. (2003). *Postmodernizm*, Ankara: İmge Kitabevi.
- Şener, H. E. (2005). “Kamu Yönetiminde Katılım ve Çoğulculuk”, *Amme İdaresi Dergisi*, 38 (4). ss.13-15.
- Şener, H. E. (2007). *Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar*. (Ed. Ş. Aksoy, Y. Üstüner) Ankara: Nobel Yayım Dağıtım.
- Kızılçelik, S. (1996), *Postmodernizm Dedikleri*, İzmir, Saray Kitabevleri.
- Liotard, J. F. (1994). *Postmodern Durum*. (Çev. A. Çiğdem). Ankara: Vadi Yayınları.
- Okçu, M. (2003). *Çağdaş Kamu Yönetimi I*. (Ed.Acar, M., Özgür H.), Ankara: Nobel Basımevi .
- Touraine, A. (2010). *Modernliğin Eleştirisi*. (Çev. H. Tufan) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türköne, M. (Ed.), (2007). *Siyaset*, Ankara: Lotus Yayınevi.

Timur, K. (2017) “Kural Tanımayan Bir İdeoloji: Postmodernizm” *HİKMET-Akademik Edebiyat Dergisi*, Gelenek ve Postmodernizm Özel Sayısı, Yıl 3, ss.3.

Yalçın, L. (2010). *Kamu Yönetimi Kuramları: Yöntembilimsel Bir Değerlendirme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, M. (2010). “Modernizm, Postmodernizm ve Kamu Yönetimi”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7(1). ss.703.

Extended Abstract

Despite dating back to ancient times in terms of historical background, concepts of modern and modernisation are mainly explained by the efforts of the enlightenment thinkers. The word modern, which is often used to describe the new, has a much more, deep and broad meaning than its dictionary meaning. The concept of modernisation, which is generally understood as a process of change and refers to this process, at the same time encapsulates explicit or implicitly the European civilization, western life style and worldview too.

The inadequacy of classical thought in providing the happiness and the prosperity that man sought, resulted in formation of a new world order or rather reshaping the world by the human reason on the basis of objective science and universal morality. It is clear that modernisation ceased to be an idea of renewal and turned into modernism, in other words into an ideology, a worldview. In this respect, the modernist worldview that emerged in the west represents a diametrically opposite change compared to the classical thought.

Modernism aims to create a rational society, which has distanced itself from the world of values under the guidance of the founding reason. It was expected that humanity would attain the happiness and freedom they desire, if they act according to this founding reason. Modernism, in time, has brought discussions with it and these discussions inevitably created a movement that is critical towards modernism and even anti-modernist. As a matter of fact, the modernism discussions led to post modernism.

“Postmodernism”, which is a combination of the word’s “post” adding the meaning of “after that – beyond” to the word it comes in front of in English and “modernism” meaning related to present, age, contemporary, emerges as after modernism and beyond as the meaning of the word.

After modernism, which is expressed as a period starting in the 17th century and lasted until the last quarter of the 19th century in many scientific fields, is defined as the postmodernist period.

Postmodernism, generally represents a break off from the modernism. Similar to modernism, it also emerged from the proposition of the failure of the previous thought before itself. The transition from the modern thinking

to postmodern thinking, which started especially in the west and spread to the whole world, brought some changes in individual and social fields along with it. This change has also taken place in the field of public administration as well.

Postmodernism, which made itself felt intensely in the field of social sciences especially in the 1970s and afterwards, began to gradually increase its influence in the field of public administration in the same period. The discussions on the field gained momentum in the public administration literature with the effect of the studies of Marshall and White in 1990 which deconstructed the Blacksburg Manifesto.

Postmodern public administration, which contains the aspects of postmodernism reflected on public administration in its core, has started to move away from the conventional public administration evidently with the effect of the discussions and studies in this field. Contrary to the hierarchical, centralized structure of modern public administration, which prioritizes holism and standardization, the understanding of public administration that has entered a process of change and transformation with postmodernism, has become a flexible, participatory, democratic and citizen focused, market-oriented structure with increased internal control and advocating decentralized management features.

Postmodern public administration mainly criticizes the concepts and conceptions that are deemed to be correct by modern public administration, and it maintains an opposing stance that does not consent to the modern management thought and bureaucratic management model. Like postmodernism, which has a different logic and thinking system than modernism, postmodern public administration also criticizes and / or rejects the general structure and standards of modern public administration.

As it is known, the world has entered a different process of integration with the technological progress and the rapid development of the internet in the 21st century. This process of integration removed the borders between countries and the process was called globalization. The globalization process brought about the globalization of capital all over the world. In other words, the loss of the protective wall characteristic of national borders paved the way for global capital. In brief, differentiation instead of homogeneity, decentralisation against centralism, privatisation and distribution of the public economic organisations that produce goods and services, and the localisation or production of differences came into prominence by globalisation as defended by postmodernism. As a result of these developments, countries abandoned the principles of modern public administration and implemented postmodern public administration principles.

A virus that emerged a year ago and turned into a global epidemic called Covid 19, which is still ongoing, deeply affected the structure of modernism and postmodernism in the public sphere. With this epidemic, economic and social mobilization between states was limited, countries

closed their borders to the outside world, and personal rights and freedoms were restricted. In short, the world faced a different period in which globalization was reversed. Almost all countries struggling with Covid-19 started to retire into their borders.

With the emergence of the Covid 19 virus, it became clear how vulnerable the democratic state structures created as a result of postmodern public administration and globalization in developed countries such as Italy, England, Spain, France and the USA were against the crisis. It has been observed how ineffective and inadequate flexible centralised structures, privatised public services such as healthcare services that are delegated to private sector are in the face of responding the crisis and how unprepared and unsuccessful, they are in managing the crisis.

The fact that a global epidemic has revealed the vulnerabilities of developed and undeveloped states brought with it the questioning of the structure of governments and postmodern public administration. This article briefly includes evaluations on the future of public administration and an attempt is made to develop a perspective.